

PAGANLAR VE DİNLERARASI DİYALOG¹

Donald H. Frew | çev. Emine Battal

Berkeley, California | Arş. Gör., Recep Tayyip Erdoğan Ü. İlahiyat F., Dinler Tarihi

ÖZET: Bu çalışma Paganların ibadet, dua, inanç, kutsal kitap, kilise, peygamber ve kurtuluşa yönelik algılarını içermektedir. Bu kavramlar çerçevesinde Neopaganların önyargılardan kaynaklanan problemlerle mücadele etmek zorunda kaldığına değinilmektedir. Ayrıca kiliselerle her türlü pagan gruplar arasındaki dinlerarası diyalogun, yeryüzündeki pek çok dindarlık şekli hakkında daha fazla bilgi edinmek adına bir fırsat ve bu dindarlıkların açığa çıkarıldığı bir yol olduğu, fakat böyle bir diyalog gerçekleştirilebilmek için önyargılardan sıyrılmak gerektiği vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Pagan, Neo-Pagan, önyargı, dinlerarası diyalog.

Pagans in Interfaith Dialogue

ABSTRACT: This article consist of perception of Pagans' worship, pray, belief, Bible, church, prophet and salvation. Moving from these concepts it is mentioned that Neo-Pagans have to wrestle with problems arising from preconceptions. And it is emphasized that interfaith dialogue between churches and Pagans of all kinds is a opportunity to learn more about the many forms spirituality on this earth, and the way that those spiritualities manifest, but to experience such a dialogue it must be approached without the preconceptions.

Key Words: Pagans, Neo-Pagan, preconception, interfaith dialogue.

الوثنيون و حوار الأديان

الملخص: يتضمّن هذا البحث فكرة العبادة والدعاء والإيمان والكتاب المقدس والكنيسة والنبى و فكرة النجاة للوثنيين، ويتحدّث عن ضرورة المصارعة مع المشاكل الناشئة عن الأحكام المسيوقة للنبى الوثنيين في إطار هذه المفاهيم. ويتم التأكيد فيها على أن الحوار بين الكنائس و المجتمعات الوثنية المختلفة هي فرصة لتكثير المعلومات في الأشكال الروحانية الكثيرة على الأرض، وطريقة لتوضيح هذه الروحانيات، مع ذلك، يتم التأكيد فيها أيضًا على أن التخلص من الأحكام المسيوقة واجب لتحقيق مثل هذا الحوار.

الكلمات المفتاحية: المشركين، عبدة الأوثان، قبل الحمل، والحوار بين الأديان.

¹ Don Frew, "Pagans in Interfaith Dialogue", <http://www.patheos.com/Resources/Additional-Resources/Pagans-in-Interfaith-Dialogue.html>, (26.03.2013). Bu metin, Don Frew'in 1993 yılında Chicago'da toplanan Dünya Dinleri Parlamentosunda yapmış olduğu konuşmanın metnidir.

Ben, Neo-Pagan Cadılara yönelik dünyanın en büyük dini organizasyonu olan Covenant of Goddess/CoG (Tanrıça'nın Vaadi) organizasyonunun en eski üyelerindenim, halen organizasyon için "Ulusal Kamu Enformasyon Görevlisi" olarak çalışıyorum.

Dr. J. Gordon Melton Yeni Dini Hareketler olarak adlandırdığı akımlarla karşı karşıya kalan "temel" dini grupların yaşadığı sorunları ele almıştır. Amerika'nın her yerinde bulunan her türden Yeni Dini Hareketten uzak duran "temel" inançlardan birisini içerisinde bulunan bir papazın bakış açısıyla düşüncelerini ifade eder. Ben de, bir Neo-Pagan rahip olarak, diyalogun diğer cephesinden bazı gözlemlerimi sunmak için buradayım.

Öncelikle, özgeçmişimden kısaca (bahsedeyim)... Çocukken dünya mitolojisine ilgi duyan bir öğrenci olmama rağmen, Berkeley'deki Kalifornia Üniversitesi'nde Dini Çalışmalara yoğunlaşarak dünya dinlerini incelemeye başladım. Prof. Mark Jurgensmeyer tarafından verilen Dini Çalışmalara Giriş dersinin oldukça mükemmel olduğunu hatırlıyorum. Mark "beş büyük" din denilen Hıristiyanlık, Yahudilik, İslam, Budizm ve Hinduizm'den bahsetmişti.

Lakin o, tamamen aynı isimle, "din" olarak adlandırılan bu olgulara daha yakından bakalım demişti. "Hıristiyanlık" ve "Budizm" kavramlarının her ikisi de kurucu olduğu düşünülen ve öğretileri takip edilen bir kişiden bahseder. "Yahudilik" belirli bir soydan gelen kişilerden bahsederek onların özel bir soydan geldiğini belirtir. "İslam" literal olarak "teslim olmak" anlamına gelir, ve mensuplarının dini davranışlarıyla ilgilenir. "Hinduizm" oldukça muğlak bir şekilde "bütün bu dinlerin Indus nehrinin diğer tarafında yer aldığını" ifade eder.

Doğrudan doğruya, bunların çok farklı beş olgu olduğunu görebiliriz, oysa bu olguların hepsini tek bir "din" terimiyle isimlendirerek onlar arasında bir tür yapı birliği olduğunu kabul etmiş oluruz. Mark, bu konuyu daha ayrıntılı bir şekilde inceleyen Wilfred Cantwell Smith'in *The Meaning and End of Religion* isimli kitabına atıfta bulunmuştu. Smith, görüldüğü üzere, "din" kelimesinin mutlak bir kavram benzerliği taşıdığını savunur. Bu da diğer dinlerin doğru olmayabileceği yönünde varsayımların yol açar. Alternatif

olarak, bu tarz varsayımların önüne geçmesi için “inanç” ve “uygulama” terimlerini önerir.

Ben bu kavramlarla, yıllar sonra, Covenant of the Goddess organizasyonundan seçilmiş bir temsilci olarak Berkeley Area Interfaith Council (Berkeley Bölgesi İnançlararası Konsili) üyesi olduğumda tekrar karşılaşacaktım. Çok sıcak bir şekilde karşılanıp hemen kabul edilmiş olmama rağmen aynı sorular bana da sorulmuştu ki, yıllar sonra şimdi de bir BAIC kurulu üyesi iken, hala diğer yeni “alternatif” gruplarla ilgili bazı soruları duymaya devam ediyorum.

“Kime ibadet ediyorsunuz?” diye soruyorlardı.

“Aslında hiç kimseye ibadet etmiyoruz.”

“Peki, kime dua ediyorsunuz?”

“Biz, kastettiğiniz anlamda, dua etmiyoruz.”

“Peki, kime inanıyorsunuz?”

“Bizim belirli inançlarımız yoktur.”

“Kutsal Kitabınız nedir?”

“Herhangi bir Kutsal Kitab’a sahip değiliz.”

“Kiliseleriniz nerede?”

“Hiç kilisemiz yok.”

“Peygamberiniz ya da lideriniz kim?”

“Bunlardan herhangi birisine de sahip değiliz.”

“Öyleyse, kurtuluşa nasıl ulaşacaksınız?”

“Biz bir kurtuluş düşüncesine de sahip değiliz.”

Bu ve bunun gibi sorular... Bu tarz soruların tamamı bizim gerçekten bir din (Grek Ortodox ana kurulunun endişelendiği gibi “sahte din”) olup olmadığımız, ya da en azından ciddi anlamda yetersiz bir din olup olmadığımızı dair bir izlenim oluşturur.

Üzerinde kafa yorulmamış bir düşünce olduğunu söyleyebilirsiniz.

Hiçbir düşünce gerçeğin çok fazla uzağında da değildir.

Bilginin, kısa, öz, konu dışına çıkmayan, bir olayın izahı şeklindeki kısa konuşmalarla (sound bite) aktarıldığı bir toplumda yaşıyoruz. Jerry Falwells medyanın bu kadar popüler olduğu bir dünyada,

kendilerinin karmaşık sosyal sorunlara kısa, yazılı cevaplar verebilecekleri kanaatine ulaştı. Buradaki Parlemtentoda bulunanlar, kendi şahsi inançlarını gerçekten uygulayan bireyler olarak, din ve dinseliliğin zannedildiğinden çok daha karmaşık olduğunu; ayrıca herhangi bir dinsel yolun benimsenmesinin, kısa bir açıklamayla tebliğ edilmeye çalışılmasından çok daha etkili olduğunu bilmektedirler.

Bu yüzden BIAC ve diğerleri tarafından sorulan sorular yerinde sorulmuş sorulardır.

Kime ibadet ederiz?

Bize göre "ibadet" kelimesi daha yüksek bir otoriteye boyun eğmek anlamına gelir. Biz Tanrılara boyun eğmeyiz; aksine onların muazzam güç ve ilmini kabul ederek bu güç ve ilmin hayatımızda kendi çabalarımızla tezahür etmesi için çalışırız. Uygulamalarımız bizim Kutsal iletişim kurmamızı sağlar. Kutsalı kendi içimizde veya birbirimizde buluruz. Bu koşullar altında, Tanrılara saygı göstererek taparız, ancak birkaç Cadı "ibadet" gibi bir kelime ile de huzur buluyordu.

Kime dua ediyoruz?

Çoğumuza göre dua, dua edenin niyetine bakmaksızın kendi dilediği şeyi gerçekleştirecek olan, kadir-i mutlak bir varlıkla konuşma ya da birisinin şefaatinin elde edebilmek için bu varlığa yalvarma olarak anlaşılmaktadır. Buna mukabil, pek çok Cadı aynı sonuçları büyüyle gerçekleştirir, keza büyü Tanrılarla büyücü arasında bir etkileşim olarak görülür. Büyücü doğal güçleri kendi amacı doğrultusunda kullanmak suretiyle tek başına istenilen sonuçlara ulaşabilir (bu şifa, iş ya da herhangi bir şey olabilir), zira Tanrılarının istenilen hedefin tersini yapabileceği ve büyü eyleminin işe yaramayacağı ihtimali de göze alınarak, Kutsal'a açılmak suretiyle Tanrı ya da Tanrıçalar yardımı çağrılırlar.

Neye inanırız?

Neo-Pagan Cadılık inanç sıçraması gerektirmeyen pek çok dinsel yoldan birisi olabilir. Büyücü (the craft) asla "İnan, inandıktan son-

ra mucizelerle karşılaşacaksın” demez. Büyücü Kutsalla iletişim sağlayabilmek için geleneksel teknikleri öğrenmeye ve denemeye yeni başlayan kişilere yol gösterir. Şayet onları dener de başarılı olamazsan manevi ihtiyaçlarını karşılamak için başka bir yer ararsın. Eğer onları dener ve başarılı olursan senin Tanrılarla yaşamış olduğun deneyim bireysel bir gerçeklik halini alır; artık “iman” gökyüzünün mavi olduğunu bilmen gibi kesin bir bilgi haline gelir.

Kutsal Kitabımız nedir?

Geleneklerimizin (ya da gruplarımızın) çoğu Gölgele Kitapı olarak adlandırılan yazılara sahiptir, ki bu yazılar kuşaktan kuşağa aktararak bize kadar ulaşmıştır. Bu yazılar kadim bilgelikleri içermez; aksine onlar bizden önce tanrıyla iletişim kurabilmiş olanların yapmış olduğu uygulamaların kayıtlarıdır. Atalarımız zaman zaman deneyimledikleri şeyi sonucu itibariyle kayda geçerlerdi. Her birimiz bu uygulamaları kendi zamanımızın ihtiyaçlarına uygun hale getirmek üzere kullanır, değiştirir ve yeniden uyarlarız, ayrıca sonraki nesiller için kendi vukufiyetimizi kaydederiz.

Fakat Kutsal'ın tecrübesi özel ve kişiseldir. Benim bir başkasının deneyiminden birşeyler öğrenmem mümkün olmakla birlikte, benim yaşadığım tecrübe asla onlarınki ile aynı olmayacaktır. Bu nedenle kaynak ne kadar eski olursa olsun ya da Ata'ya ne kadar saygı duyulursa duyulsun, bu yazılar kutsal kitap otoritesine sahip değildir; böyle bir otorite taşımazlar. Geleneksel bir metnin böyle bir otoriteye sahip olduğunu kabul etmek onun her zaman geçerli ve doğru olduğunu kabul etmek demek olurdu. Oysa biz doğal bir diniz ve doğanın asli gerçeği her şeyin değişiyor olmasıdır.

Kiliselerimiz nerede?

Bunu soran birisi gerçekte, “Gidip görebileceğim bir binanın bulunduğu yer neresidir?” demek ister. Yineleyecek olursak, doğal bir din oldukça farklı alanlara sahiptir. Tonny Kelly konuyla ilgili olarak şunları yazar:

Pagan mabetleri nerededir? İnsanlar nerede toplanırlar? Nerede büyü yapılır? Tanrıçalar ve İlahlar nerededir? Bizim mabetlerimiz açık alanlarda, dağların üzerinde, yıldızlarda, rüzgarda, ormanın derinliklerinde ve iki nehrin birleştiği yerdeki yosun tutmuş kayaların üzerindedir. (Pagan Musings, 1970)

Büyücülük (the Craft) yakında oluşturacağımız toplum merkezlerindeki gelişimimiz esnasında bir mesafe katedebilir, ancak bizim kutsal mekanlarımız daima, Annemizin bedeni üzerinde, Baba Gök-yüzünün ve Leydimiz Ay'ın altında duran ve Elementlerin güçleriyle etrafımızı çevreleyen, tabiatın içerisinde olacaktır. Bildiğim kadarıyla, Sadece Kızılderililer ve Cadılar ayinlerini doğal ortamda gerçekleştirmek için fiilen (binalardan) dışarıya çıkan gruplardır.

Peygamberlerimiz ya da liderlerimiz kimdir?

Kutsalla iletişim sağlama esnasında, her birimiz kendimizin peygamberi, kendimizin öğretmeniyiz. Eğer bu bağlantıyı kendi yaşantımızda ortaya koyabilir ve uygulamaları diğerlerine öğretebilirsek, hepimiz lider olma kapasitesine sahip oluruz. Böylece, tüm dünya üzerinde pek çok lidere, pek çok rahip/rahibeye sahip olmuş oluruz. Birçoğu bir Cadı olarak üyeliğe kabul edilmiş olan herkesin bir lider olduğunu söylerdi, ya da onlar emsalleri tarafından Cadı olarak kabul edilmezlerdi. Bununla birlikte, öğretmen ve öğrenci arasındaki anlık ve genellikle değişken farklılık dışında herhangi bir hiyerarşiye de sahip değiliz. Papa yok, guru yok, Kutsal ile kişi arasında bir aracı yok. Eğer Tanrı ve Tanrıça gerçekten her birimizin içindeyse, o zaman onları bulmak için sadece kendi içimize bakmamız gerekir. Aslında, Tanrıçaya atıfta bulunan popüler geleneksel bir metin şu pasajı içerir:

“... Eğer aradığın, bulmak istediğin şey senin içinde değilse onu asla bulamazsın. Dikkatle bakarsan, en başından itibaren seninle birlikte olduğumu ve isteklerin sona erdiğinde bana ulaşabileceğini görebilirsin.” (A Sourcebook for the Community of Religions, 1993)

Peki, kurtuluşa nasıl ulaşabiliriz?

Kurtuluş düşüncesi bir tür Düşüşün, bugün de var olmaya devam eden yaratılıştan kaynaklanan asli bir hatanın olmasını gerektirir. Cadılar kürede bizi seyredeler ve bizim için esrarlı olan, her şeyi açıkça görürler. Kimilerinin dehşete düştüğü, yaşam çarkının zorunlu bir parçası olarak gördüğümüz ölüm ve yok olma, yaşamın doğayla olan uyumu bozulduğu zaman artarak devam eder. Çoğumuz reenkarnasyona inandığımız halde, yeniden doğum döngüsünden kurtulmaya çalışmayız. İnsanoğlu'nun çevresel tahribatlarının olmadığı bir yeryüzüne geri gelebilme ihtimali dışında, hiçbirşeyin

bu cömert ve güzel yeryüzüne geri gelmekten daha mükemmel olduğunu düşünmeyiz.

Bu sorular cevaplanmış ve bu soruların temelini oluşturan varsayımlar ortaya konularak izah edilmiş olmasına rağmen Neopaganlar hala önyargılardan kaynaklanan problemlerle mücadele etmek zorundadırlar. Pekçok farklı inançlardan müteşekkil gruplar, en az yüzyıl diyar diyar dolaşmaksızın inanç topluluklarına katılamayacağı anlamına gelen, “yüz-yıl kuralını” üyelerine dayatır.

Bunun rastgele belirlenmiş bir sayı olması bir yana, bu sayıyı nasıl anlamalıyız? Sözün gelişi, günümüzdeki pek çok Baptist grup kaç yaşında? Yasal kuruluşlar olarak var olmalarından itibaren yaklaşık 50 yaşında mı? Martin Luther'den itibaren yaklaşık 500 yaşında mı? İsa Mesih'in gelişinden bu yana 2000 yaşında mı? Yoksa İbrahim ve Musa'nın döneminden bu yana yaklaşık 4000 yaşında mı?

Peki, Covenant of the Goddess gibi bazı organizasyonların tarihi nasıl hesaplanmalı? Kuruluş tarihinden itibaren 18 yıl mı? Gerald Gardner'dan ve Britanya'da modern Cadılık hareketinin başlamasından bu yana ortalama 50 yıl mı? Soyumuzun dayandığı, kimliği tespit edilmiş en eski kişilere kadar geri götürürsek 150 yıl mı? Ya da atalarımızın halkalar halinde dans ettiği Yeryüzüne, Aya ve Boynuzlu Tanrı'ya taptığı tarih öncesi döneme kadar geriye götürebilir miyiz?

Eski ya da yeni pekçok alternatif grubun verdiği mesaj “inançlararası hoşgörü”nün “Bize ne kadar benzerseniz, size o kadar müsamaha gösteririz” anlamına geldiği şeklindedir. Bunun bilinçli ya da kasıtlı yapıldığına inanmıyorum, farklı inançlardan müteşekkil topluluğun pek çok üyesi kendi inanç normlarını, onları yargılamak suretiyle diğerlerinin inançlarının önüne geçirmeye çalışır. Bu durum da alternatif gruplar üzerinde olduklarından farklı bir hale dönüşmeleri yönünde baskı oluşturur.

“O halde, *gerçek* dinlerin kiliseleri varsa, biz de bizi ciddiye almalarını istiyorsak bir binaya sahip olmalıyız.” Veya “Eğer lider istiyorlarsa Rahip/Rahibelerimizin listesini vermeliyiz.” Ya da, “*ibadet* ve *dua* türünden yaptıklarımızı anlatmalıyız.”

Böyle bir dil kullanmak zorundaydım. Medya mensuplarına “parkta dua etme” yönündeki isteğimizden bahsettim, çünkü bu kavramlar onların anlayabilecekleri kelimelerdi, hatta söz konusu ön kabulleri daha da pekiştirecek olsa bile konuyu ele aldım.

Bu “temel” dil ve kavramların benimsenmesi sürecine pek çok Neopagan’ın bizzat kendisi yardım etti. Çoğumuz Amerika’da Yahudi ya da Hıristiyan olarak yetiştirildik. Toplumumuzun “gerçek” bir din oluşturmaya yönelik kurallarını benimsemiştik.

Yukarı değinilen sorulara ve eleştirilere “Bu konuda haklı olduklarını düşünüyorum, maaşlı rahiplere, kiliselere, kutsal kitaplara ya da her neyse, sahip olmak için harekete geçmeliyiz” diyerek karşılık verme temayülü de bulunmaktadır. Amaç kimseyi kandırmak değil, aksine kendimizi başkalarına onların anlayabileceği terimlerle anlatmaktır.

Tehdit kendimizi başkalarına göre yeniden tanımlama söz konusu olduğunda ortaya çıkıyor, çünkü biz kendimizi kendimize göre yeniden tanımlarız.

Bu durumun bizim açımızdan en açık örneğini “Cadı” kelimesi ile ilgili tartışmalarda görebiliriz.

Bizim de mensubu olduğumuz Cadılık, atalarımızın kendilerine verdiği isimdir, uğruna aşırı miktarda ölümün gerçekleştiği bir olgudur, ve hal böyleyken kökeni bizi imha etmeye çalışanlara dayanan bir kültür kelimeyi korkutucu bulduğu için, *bize* bu ismi değiştirmemiz teklif edilmektedir.

Söz konusu ismi kullanmayı bırakmak onun için ölümü göze alanlara saygızılık etmek olurdu. Eğer size, “İsminiz korkunç, lütfen onu değiştirin” denilseydi ne hissederdiniz? Günümüz dünyasında zulme uğramış ya da baskı görmüş herhangi bir grubun kendilerine zulmedenleri hoşnut etmek için isimlerini değiştireceklerini düşünür müsünüz? Yahudiler? Afrika kökenli Amerikalılar? Hal böyleyken pek çok cadı bunu yapmak zorunda kaldı. Ben de belli bir ölçüde yaptım. Biz kim olduğumuzu gizlemenin farklı yolları olan “Wicca”, “the Craft”, “Neopaganizm”, “Eski Din” gibi isimlerin arkasına saklandık, bunların hepsi “W kelimesini” kullanmaktan kaçınıyordu, hepsi birisini kızdırmaktan ya da korkutmaktan kaçınıyordu. Esasen korkmayı gerektirecek bir durum da söz konusu değildi.

“Temel grup” olarak isimlendirilen kiliseler ile her türden Pagan gruplar, Neo-Pagan yerliler, arasındaki dinlerarası diyalog, bu yer-yüzündeki pek çok dindarlık şekli hakkında daha fazla bilgi edinmek için muazzam bir fırsat ve bu dindarlıkların açığa çıkarıldığı verimli ve farklı bir yoldur. Fakat böyle bir diyalog deneyiminden istifade edebilmek için, şimdiye kadar iletişime engel olan ön yargılardan sıyrılarak işe başlamak gerekir.

Ben, en azından farklı inançlardan müteşekkil çevrelerde, Wilfred Cantwell Smith’in tavsiyesine uymayı öneriyorum. Yeni ve tanınmayan gruplara inançları ve uygulamaları hakkında sorular sorun. Din konusunda kendi varsayımlarınıza dayalı önyargılarla dolu sorular sormayın; aksi takdirde onların ne söylemek istediğinden ve ne olduklarından ziyade sizin duymak istediğinizi düşündükleri şeyleri öğrenirsiniz. Kabul etmek gerekir ki, Kutsal başkaları için sizin asla düşünemeyeceğiniz şekillerde tezahür edebilir. Biz ise, hep birlikte sadece böyle bir karşılıklı söyleşi ile deneyimlerimizi zenginleştirebiliriz.

